

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΜΙΑ ΑΚΡΑΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

G. SZWEC¹

Μέσα σε μια τραυματική συγκυρία, η ψυχική λειτουργία υποκαθίσταται από δραστηριότητες του Εγώ που σκοπός τους είναι να εμποδίσουν κάθε ενορμητική έκφραση καθώς και τις διαδικασίες της σκέψης. Τότε η ψυχαναλυτική πρακτική καθίσταται δύσκολη. Θ' αναφερθώ στην ιστορία ενός δεκατετράχρονου αγοριού που, μετά από έναν καρκίνο από τον οποίο κόντεψε να πεθάνει, αναζητά τον πόνο με συμπεριφορές ακρωτηριασμού, και τείνει παρορμητικά ν' αγγίξει το θάνατο.

Δεν είναι η κλίση του αυτή για ακραίες καταστάσεις που με κάνει να θεωρώ την ψυχοθεραπεία του σαν ακραία συνθήκη της πρακτικής μας, αλλά οι ιδιαιτερότητες της ψυχικής του οργάνωσης που θα μπορούσαν να συστήσουν μια νεύρωση του χαρακτήρα, που συνήθως την αποκαλούμε σήμερα οριακή κατάσταση.

Ο Όλαφ ήταν τριών ετών όταν χώρισαν οι γονείς του. Ο πατέρας του είναι ερευνητής της αρκτικής οικολογίας και ειδικός των παγόβουνων. Ξαναπαντρεύτηκε με μια νεαρή γυναίκα που είναι κι αυτή ερευνήτρια. Κατόρθωσαν να τους ανατεθεί μια

1. Μια πρώτη εκδοχή του κειμένου αυτού με τίτλο: “à propos de la compulsion à frôler la mort” έγινε ένα κεφάλαιο του βιβλίου μου: “Les galériens volontaires” (1998).

αποστολή ενός έτους σε μια έρημη περιοχή στο βόρειο άκρο του Καναδά. Πήραν μαζί τους και το αγόρι, δώδεκα ετών τότε, να ζήσει την εμπειρία αυτή. Ο ανεφοδιασμός τους γίνεται μια φορά το μήνα με αεροπλάνο. Ζούνε και οι τρεις σ' ένα μικρό δωμάτιο και περνούν τις μέρες τους κάνοντας διάφορες δειγματοληψίες. Σ' αυτή την περιοχή η πολική νύχτα διαρκεί τέσσερις μήνες και οι θερμοκρασίες πέφτουν μέχρι και -40° εμποδίζοντας κάθε έξοδο.

Μπορούμε να πούμε πως αυτές οι συνθήκες ζωής έθεσαν τον νεαρό που βρισκόταν σε πλήρη εφηβεία, σε μια ανυπόφορη ερωτική εγγύτητα μ' ένα ζευγάρι που σκέφτεται επιπλέον να υποκαταστήσει γι' αυτόν τα πάντα, το σχολείο, τους φίλους. Είχαν περάσει επτά μήνες όταν ο Όλαφ έμαθε μέσω ραδιοεπικοινωνίας πως η μητέρα του είναι έγκυος, έχει δίδυμα κορίτσια. Δοκιμάζεται έντονα από τα νέα που μαθαίνει, καταρχήν παγώνει αλλά στη συνέχεια ξαναμπαίνει στο ρυθμό των ασχολιών του. Όμως τα νέα αυτά φαίνεται πως ήταν η αιτία που προκάλεσε την κατάρρευση των αλεξιερθετιστικών συστημάτων του. Λίγο καιρό μετά παρουσιάζει έναν εντερικό ειλεό που απαίτησε επείγουσα χειρουργική επέμβαση. Πρόκειται, στην πραγματικότητα, για το πρώτο σημάδι ενός σοβαρότατου καρκίνου του πεπτικού συστήματος με ταχεία εξέλιξη. Βρίσκεται χίλια χιλιόμετρα από το πλησιέστερο νοσοκομείο και μια βίαιη καταιγίδα εμποδίζει κάθε βοήθεια. Θα σωθεί τελευταία στιγμή, καθώς η μεταφορά του θα γίνει από στρατιωτικούς που θα συλλάβουν ως εκ θαύματος τα σήματα βοήθειας που εκπέμπανε. Εγχειρίζεται αλλά καθώς ο καρκίνος επιμένει, πρέπει να κάνει αρκετές και έντονες χημειοθεραπείες καθώς και μια θεραπεία με ακτινοβολίες. Η ψυχοθεραπεία αρχίζει έναν χρόνο μετά τις θεραπείες αυτές. Ο Όλαφ παρουσίασε, από μικρή ηλικία, ψυχοσωματικές διαταραχές. Λίγο μετά τη γέννηση του χρειάστηκε να εισέλθει στο νοσοκομείο για κάποια ανώδυνη τελικά παθολογία, αλλά ο σύντομος αυτός χωρισμός αποσταθεροποίησε την εύθραυστη ναρκισσική

ισορροπία της μητέρας του. Κατά τη διάρκεια μιας συνάντησης μας ανέφερε την έντονη απογοήτευση της γιατί χρειάστηκε να διακόψει τον θηλασμό, και την αποεπένδυση που επακολούθησε.

Στη συνέχεια ο Όλαφ ήταν ένα βρέφος ανήσυχος, με αϊπνίες και ζούσε άσχημα τις διακοπές της μητρικής επένδυσης.

Στην αρχή του Δημοτικού σχολείου γίνεται πολύ ευγενικός, υπερβολικά υπάκουος, δεν εκφράζει τα συναισθήματά του και κλείνεται στον εαυτό του. Κάνει μια «νεύρωση του φρόνιμου παιδιού» στην οποία, σαν αντιστάθμισμα σε μια ανεπαρκή απόθληση, κυριαρχεί η καταπίεση των συναισθημάτων και των παρρασάσεων. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου που αντιστοιχεί πάνω – κάτω στη λανθάνουσα φάση, υποφέρει συχνά από έντονες αλλεργικές παθήσεις.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι συχνές αυτές κρίσεις φαίνεται πως λειτούργησαν ρυθμιστικά και έπαψαν ολοκληρωτικά στην αρχή της παραμονής του στον Βόρειο Πόλο. Δεν θα ξαναρωστίσει μέχρι να παρουσιάσει τον καρκίνο.

Η αναζήτηση του πόνου

Μόλις εισήλθε στο νοσοκομείο, στην Οτάβα, ο Όλαφ αυτοακρωτηριάζεται δαγκώνοντας πολύ βαθιά τη γλώσσα του. Αυτή η συμπεριφορά αποσκοπεί στο να ξαναβρεί ένα παλιό βίωμα σεξουαλικής συνδιέγερσης για να μειώσει αυτό που τον βασανίζει, καθώς μ' αυτό τον τρόπο αποφεύγει να μιλήσει, ή να φωνάξει, ή να βρει μια παλιά δυσλειτουργία στη στοματική περιοχή.

Σύμφωνα όμως με τη θεωρητική κατασκευή μου, η μητρική αποεπένδυση που ακολούθησε τον ξαφνικό αποθηλασμό συντέλεσε στην αποτυχία να γίνει αυτή η περιοχή ερωτογενής ζώνη.

Το δάγκωμα, στην περίπτωση του Όλαφ, τοποθετεί στο επίπεδο της γλώσσας και γενικότερα στο σωματικό περίβλημα τη ρήξη του αλεξιερθετιστικού του συστήματος, που είναι ανεπαρκώς προστατευτικό εξαιτίας της ανεπάρκειας της μητρικής λειτουργίας.

Η ικανότητα ενός παιδιού να συνδέσει τις ανταγωνιστικές ενορμητικές ενέργειες εξαρτάται από τις ικανοποιήσεις που έζησε κατά τη διάρκεια της βρεφικής του ηλικίας και από τις εισφορές και επενδύσεις σε λίκπινο που δέχτηκε το αντικείμενο. Αν αυτό λείψει, το παιδί αποτυγχάνει να συνδέσει την ενόρμηση θανάτου. Η ανεπάρκεια του πρωτογενούς μαζοχισμού που προκύπτει εμποδίζει τη σύσταση μιας επαρκούς βάσης για να συσταθεί ο πρωτογενής ναρκισσιμός.

Η αυτοακρωτηριαστική συμπεριφορά μπορεί να κατανοηθεί σαν απόπειρα να ξαναβρεί μια ναρκισσική ακεραιότητα με τίμημα τη σωματική του ακεραιότητα. Εδώ η λογική που κυριαρχεί δεν είναι αυτή που παρατηρείται στους εφήβους που κάνουν κακό στον εαυτό τους σαν τιμωρία για τον αυνανισμό τους. Κατά την άποψη μου, με τον πόνο, αποσκοπεί στο να αδειάσει ή να αποξηράνει το Εγώ, να αδειάσει τη σκέψη από τις οδυνηρές παραστάσεις της και να εμποδίσει τον ψυχικό πόνο. Η εξάλειψη της ψυχικής λειτουργίας μέσα από την επανάληψη ενός σωματικού πόνου γίνεται κατανοητή σαν συμπεριφορά αυτοκαταπραϋντική, της ίδιας φύσης με αυτή των παιδιών που χτυπούν το κεφάλι τους για να αποκοιμηθούν.

Πιστεύω λοιπόν πως όταν ο Όλαφ μπήκε στο νοσοκομείο, επαναλήφθηκε μια πολύ πρώιμη απόγνωση, σαν αποτέλεσμα μιας μαζικής αποεπένδυσης που τον άγγιζε βαθύτατα, χωρίς όμως να συνοδευτεί από κάποια ψυχική παράσταση. Ο πόνος που αυτοεπιβάλλεται, επιχειρεί να δώσει στην τραυματική αντίληψη της ρήξης της επένδυσης ένα αγκυροβόλιο στο κορμί, στη θέση της ψυχικής παράστασης την οποία προσπαθεί να εξαλείψει. Ο πόνος καταργεί όντως το αντικείμενο και το υποκαθιστά².

2. Στην περίπτωση που ο αυτοεπιβαλλόμενος πόνος χρησιμοποιείται σαν αυτοκαταπραϋντική συμπεριφορά, η λειτουργία του μου φαίνεται συγκρίσιμη με την «οδυνηρή αναστολή της σκέψης» που πραγματο-

Με αυτόν τον τρόπο θα καταλάβω το σταμάτημα των συμπεριφορών αυτο-ακρωτηριασμού όταν θα αναπτύξω τους δεσμούς ανάμεσα σε αυτές και στους αποχωρισμούς. Αλλά θα αντιληφθώ στη συνέχεια ότι έχουν αντικατασταθεί από μια παρόρμηση αναζήτησης του κινδύνου.

Η αναζήτηση του κινδύνου

Η έλξη που ασκεί η ταχύτητα, το κρέμασμα μόνο με τη δύναμη των δακτύλων από ιλιγγιώδη ύψη, οι πορείες μέσα σε ακραίες συνθήκες, η αναζήτηση κάθε είδους τρόμου, εναλλάσσονται σύντομα μεταξύ τους με έναν ακατάπαυστο ρυθμό. Ο Όλαφ βρίσκεται τακτικά σε συνθήκες απώλειας και πρέπει να εφευρίσκει όλο και πιο μεγάλους κινδύνους για να δώσει στον εαυτό του αποδείξεις ζωής. Όπως ο πόνος προηγουμένως, η διέγερση που προκαλείται έτσι, φαίνεται να αποφέρει έναν κατευνασμό μόνο κατά τον χρόνο που διαρκεί. Ο Όλαφ ξαναρχίζει πάντοτε, λες και μια ύστατη απόπειρα όπου θα άγγιζε τον θάνατο από ακόμα πιο κοντά, θα μπορούσε να του επιτρέψει επιτέλους να εκδραματίσει το ανεπεξέργαστο τραύμα να δει τον εαυτό του να πεθαίνει. Αυτό μπορεί να μας κάνει να σκεφτούμε το κινηματογραφικό έργο για τον πόλεμο του Βιετνάμ «Ο ελαφοκυνηγός», στο οποίο ένας στρατιώτης, αφού επέζησε από μια σφαγή, έπαιζε συνέχεια τη ζωή του στη ρωσική ρουλέτα.

Επαναφέροντας την απόγνωση ενός βιώματος επικείμενου θανάτου, ο Όλαφ διακόπτει την ψυχική εργασία σύνδεσης, καταργώντας τις ανεπιθύμητες παραστάσεις.

ποιεί η κεφαλαλγία σύμφωνα με τον P. Marty (1951). Νομίζω επίσης ότι πραγματοποιεί ένα βραχυκύκλωμα κι ένα φόνο της παράστασης με τον τρόπο που το αντιλαμβάνεται ο André Green στη θεώρηση του για την εργασία του αρνητικού (1993,1998).

Ένθεν του μαζοχισμού

Μερικοί συγγραφείς εξηγούν την παρόρμηση να αγγίζει κανείς το θάνατο με τη δύναμη του μαζοχισμού³. Αυτή η αντίληψη δεν μου αρκεί διότι δεν λαμβάνει υπόψιν της τις περιπτώσεις που ο μαζοχισμός είναι ανίκανος να αποφέρει πραγματικές ικανοποιήσεις και αντίθετα είναι η απουσία βλέψης για ευχαρίστηση που κυριαρχεί. Νομίζω ότι πρέπει να διακρίνουμε μια μαζοχιστική χρήση του άγχους και μια χρήση του άγχους – απόγνωση με έναν τρόπο αυτο-καταπραϋντικό, ο οποίος επαναλαμβάνει ακατάπαυστα το τραύμα. Ονομάζω αυτούς τους ασθενείς, που είναι παγιδευμένοι σε τέτοιους αυτοματισμούς επανάληψης «εθελοντές κωπηλάτες»⁴. Ο μαζοχισμός τους δεν είναι παρά προφανής. Βρίσκονται ένθεν του μαζοχισμού⁵. Η ικανοποίηση μέσα στον πόνο και την υποταγή δεν είναι η κατάληξη των συμπεριφορών τους, οι οποίες οδηγούν στην αναγκαιότητα να επαναλαμβάνουν πάντοτε τον πόνο και στη συνέχεια τον κίνδυνο. Δεν παίζουν. Πέραν της αρχής της ηδονής επαναλαμβάνουν μηχανικά ένα τραύμα το οποίο δεν μπορούν να επεξεργαστούν και το οποίο παραλύει την ψυχική σύνδεση. Ανεπαρκώς αναμιγμένη η ενόρμηση του θανάτου ωθεί σε μια αποαντικειμενοποίηση⁶ και στη φυσική αυτοκαταστροφή, όπως στον Όλαφ.

Επιπλέον σ' αυτόν, η κάλυψη του χρόνου από μια σειρά αθλητικές δραστηριότητες έχει μια λειτουργία τόσο σημαντική όσο και η επικινδυνότητά τους. Επίσης εξαναγκάζεται με την ποσότητα να πάει μέχρι τα όρια των δυνάμεων του.

Εξηγεί πως δεν υποφέρει την κατάσταση όπου τίποτα δεν

3. Βλ. κυρίως Betty Joseph (1982).

4. Εννοεί τους galériens κωπηλάτες στα πλοία – κάτεργα (Σ.τ.Ε.).

5. Συμμερίζομαι τις απόψεις του Michel Fain (1991,1992) για τον ανολοκλήρωτο μαζοχισμό.

6. André Green (1993).

κινείται. Αυτό συνέβαινε όταν του ήταν αδύνατο να βγει από το μικρό σπιτάκι του Βόρειου Πόλου για πολλές ημέρες.

«Το να μην αντέχει κάτι να μην κινείται» είναι μια έκφραση που περιέχει δύο αρνήσεις που αντιστρέφουν τον φόβο κάτι να κινείται, όπως στην πρωταρχική σκηνή. Είναι επίσης η λεκτική έκφραση ενός βιώματος κινητικής διέγερσης που τον χαρακτηρίζει όταν ήταν ήδη βρέφος. Πρέπει να κινείται κάτι έξω για να μην κινείται τίποτα στο εσωτερικό και η παραστασιακή δραστηριότητα να είναι σταματημένη.

Μπόρεσα να ανασυνθέσω ότι στη νεαρή του ηλικία ο Όλαφ πρέπει να υπήρξε αυτό που ονομάζω ένα βρέφος που δεν αγαπάει τα χάρδια, καθώς οι διαταραχές του ύπνου και η κινητική του διέγερση ήταν προφανώς σημάδια απόρριψης κάθε επιθυμίας για παθητική ικανοποίηση⁷.

Χωρίς επαρκείς εμπειρίες χαδιών ικανές να αναπαραχθούν ψευδαισθητικά μεταγενέστερα, η ψευδαισθητική ικανοποίηση καθίσταται αδύνατη.

Σ' αυτό το «κεκλεισμένων των θυρών» των φαντασιακών διαδράσεων μητέρας – παιδιού και στις ελλείψεις του «τρίου» με τον άλλον της μητρικής επιθυμίας, βρίσκονται τα κενά μιας αμυντικής οργάνωσης στην οποία η παθητική διάσταση είναι διαγραμμένη και μη ενσωματωμένη. Η παθητικότητα όμως καθορίζει την πρόσβαση στην ψυχική αμφισεξουαλικότητα και στις ταυτιστικές δυνατότητες. Οι απόπειρες ενεργητικού ελέγχου με την αναστροφή στο αντίθετο και την επιστροφή στο ίδιο το άτομο παραμένουν ανολοκλήρωτες, καθώς η ενορμητική εξέλιξη δεν κατορθώνει να φτάσει μέχρι την απώθηση. Η απουσία συνδέσεων που προκύπτει από την άρνηση της παθητικότητας ευνοεί την καταφυγή στη δράση και αυξάνει τον κίνδυνο αποδιοργάνωσης. Δεν έχουμε να κάνουμε τότε με απωθημένες μνήμες που

7. Gerard Szvec (1998).

ξαναεμφανίζονται στη μεταβίβαση, αλλά με μνήμες που προέρχονται απευθείας από την τραυματική αντίληψη. Πιστεύω πως όλες αυτές οι αναζητούμενες σωματικές αισθήσεις στα όρια του υπερβολικού, όπως το πολιτικό κρύο, η αφυδάτωση ή η εντύπωση να είναι κανείς μικροσκοπικός σε ένα ευμεγέθες περιβάλλον, επαναλαμβάνουν ασταμάτητα αισθήσεις προερχόμενες από πολύ πρώιμα τραύματα που δεν παραστάθηκαν ψυχικά. Επιχειρούν να συντηρήσουν την αντίληψη, ελλείψει παράστασης. Όμως το να επαναλαμβάνεις μια κατάσταση εμποδίζοντας την παράστασή της είναι μια αδύνατη αποστολή.

Πρώην υπερβολικά φρόνιμο παιδί ο έφηβος Όλαφ φοβάται μην καταστρέψει το περιβάλλον του, αν εμφανιστούν παραστάσεις πολύ βίαιες, ή όπως στο καλύβι, πολύ αιμομικτικές.

Συνεχίζει λοιπόν να ασκεί την καταπίεση, αυτή τη διαδικασία του Εγώ που κόβει τις συνειρμικές αλυσώσεις, καταργεί τους δεσμούς ανάμεσα σε παραστάσεις και συναισθήματα, διακινώντας ένα διάχυτο άγχος και μια συσσώρευση της μη συνδεδεμένης διέγερσης, η οποία αυξάνει το ρίσκο για σωματική ασθένεια.

Η αποεπένδυση αυτών των παραστασιακών στοιχείων έχει ως συνέπεια την εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών. Αυτές υποκαθιστούν, προμηθώντας ένα αγκυροβόλιο σε ένα αντιληπτικό στοιχείο, μια εξωτερική πηγή διέγερσης που στοχεύει να παραπλανήσει προκειμένου να διατηρήσει την αποεπένδυση της δραστηριότητας της σκέψης.

Η ψυχαναλυτική πρακτική

Πέρα από τις πολύ περιορισμένες δυνατότητες συνδιέγερσης, η προσφυγή σ' έναν αποσεξουαλικοποιημένο έλεγχο προσπαθεί να σιγήσει την πηγή διέγερσης που αντιστοιχεί στο αντικείμενο. Αυτή η στόχευση αποδέσμευσης από το αντικείμενο αντιτίθεται στη μεταβίβαση, πράγμα που συνιστά μια από τις με-

γαλύτερες δυσκολίες στη θεραπεία ενός τέτοιου ασθενούς:

- Να αφηγηθεί όμως τις πράξεις του «σε κάποιον» ενδυναμώνει την αντικειμενοτρόπο τάση, ακόμα κι αν μετατρέπει τον αναλυτή, στον οποίο απευθύνεται η αφήγηση, σε ανίκανο θεατή της αυτοκαταστροφής του. Μ' αυτό το τρόπο ευνοεί μια ψυχικοποίηση των αμυντικών μηχανισμών.
- Όταν ο Όλαφ μου αφηγείται μια επικίνδυνη αποστολή, δεν βρίσκεται πλέον μέσα σε μια παρορμητική πράξη, αλλά μέσα σε ένα λόγο που απευθύνεται σε κάποιον, στον οποίο γεννά παραστάσεις, συναισθήματα και ψυχικούς δεσμούς. Μ' αυτό τον τρόπο η σχέση, καταρχήν πολύ εύθραυστη, μπορεί προοδευτικά να γεμίσει με μεταβιβαστικά περιεχόμενα.
- Όταν όμως η μεταβίβαση επικαιροποιεί τον συγχρωτισμό της πολιικής καλύψας, υπάρχει επείγουσα ανάγκη να παγώσει τη σκέψη ενός δεσμού πολύ βίαιου ή πολύ σεξουαλικού με τον αναλυτή. Με τον ίδιο τρόπο που η δουλειά μιας μαζικής αποεπένδυσης εκ μέρους του αντικειμένου οδηγεί στη νέκρωση του δεσμού μαζί του.

Μια άλλη ιδιαιτερότητα μιας τέτοιας θεραπείας έγκειται στην αταξία (*irrégularité*) της ψυχικής λειτουργίας. Στον Όλαφ, μια φαντασματική δραστηριότητα αναπτύσσεται μέσα σε λίγους μήνες, με μηχανισμούς απώθησης και ψυχικής επεξεργασίας, η οποία συμπίπτει με μια μείωση συμπεριφορών αναζήτησης κινδύνων. Κάνει σχέδια, που δεν θα τα πραγματοποιήσει, να ριχτεί σε νέες απελπιστικές καταστάσεις στα Ιμαλάια. Η επιβίωση είναι η επωδός όλων αυτών των ιστοριών και οι δοκιμασίες που επιβάλλει φαντασιακά στον εαυτό του συνδηλώνουν επιτέλους μια δόση μαζοχισμού.

Μια νουβέλα γραμμένη από τον Όλαφ το απεικονίζει: Ένα καράβι συλλαμβάνει σήματα κινδύνου μέσα σε μια φοβερή τρικυμία. Πάνω σ' ένα σκάφος που βυθίζεται βρίσκονται ένας πατέρας με το γιό του που είχαν ξεκινήσει για περιπέτεια. Ο

Όλαφ, ο αφηγητής, πλησιάζει με ναυαγοσωστική λέμβο τη γάστρα του πλοίου η οποία έχει ήδη βυθιστεί. Και τότε γίνεται μάρτυρας ενός ατυχήματος: ο πατέρας γλιστράει παρασύροντας μαζί του ένα κατάρτι που χτυπάει στο κεφάλι το παιδί, τραυματίζοντας το σοβαρά. Αυτό μένει ως εκ θαύματος πιασμένο από ένα σχοινί έξω από το νερό, αλλά οι δυνάμεις του το εγκαταλείπουν γρήγορα. Οι πρώτες βοήθειες φτάνουν και τους σώζουν την τελευταία στιγμή. Ο αφηγητής αναφέρεται στη συνέχεια στην ανεπάρκεια της προετοιμασίας του ταξιδιού. «Ο πατέρας και το παιδί θα μπορούσαν να έχουν πεθάνει, λέει, (...) τους είδα και τους δύο αιμόφυρτους». Στην επόμενη φράση όμως ο Όλαφ ξεχνά ξαφνικά τη θέση του ως αφηγητή και γράφει: «Πιστεύω ότι δεν έπρεπε με τίποτα να *πάροουμε* τόσα ρίσκα». Συνεχίζει ξαναπαίροντας τη θέση του αφηγητή, και στη συνέχεια, μέχρι το τέλος, γίνεται και πάλι το παιδί που αφηγείται σε πρώτο πρόσωπο. Παράλληλα η ορθογραφία αποδιοργανώνεται. Το κείμενο δεν κατορθώνει να διατηρήσει μια επαρκή μετατόπιση και γι' αυτό το τραύμα του αγώνα δρόμου ενάντια στο θάνατο κατά τη διάρκεια της πολικής παραμονής επανακάμπει. Για το λόγο αυτό γράφει τέσσερις φορές «ο ουρανός ήταν συννεφιασμένος⁸», δηλώνοντας μ' αυτή την επανάληψη την πιθανή εισβολή κάποιου αισθητηριακού στοιχείου, τη στιγμή που κόντεψε να πεθάνει από την απόφραξη του εντέρου.

Ο πατέρας καταδεικνύεται σαν αληθινός κίνδυνος, και ο φόβος πραγματοποίησης των ομοφυλοφιλικών επιθυμιών βρίσκεται σε πρώτο πλάνο. Η ομοφυλοφιλική μεταβίβαση προσέφερε στην προκειμένη περίπτωση ένα έρεισμα στην επεξεργασία του τραύματος, συνδέοντάς το με την οιδιπόδεια προβληματική.

Διακρίνουμε επίσης μια απόπειρα ταύτισης μ' ένα προστα-

8. Η λέξη που χρησιμοποιεί σημαίνει κατά γράμμα «καλυμμένος», «γεμάτος» (Σ.τ.Ε.).

τευτικό μητρικό Υπερεγώ που προτρέπει για σύνεση και αυτοσυντήρηση.

Το γραπτό επιχείρησε επίσης να εικονίσει την ανεπάρκεια του αλεξιερθετιστικού συστήματος.

Ο Όλαφ διανύει στη συνέχεια μια περίοδο με έντονη χρήση ναρκωτικών ουσιών καθώς η φυσική του κατάσταση επιδεινώνεται. Η αυτοκαταπραϊντική χρήση του κινδύνου υπερισχύει εκ νέου. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες έπεσε σε κώμα μετά από υπερβολική δόση ναρκωτικού.

Στο κείμενο του, πολύ λακωνικό και προσκολλημένο στα γεγονότα, οι φίλοι του, καθώς δεν κάλεσαν τις πρώτες βοήθειες, εμφανίζονται εξίσου ανάξιοι εμπιστοσύνης με τον πατέρα. Του το λέω, αλλά η σιωπή του, η απάθεια του, η απουσία αντίδρασης με κάνουν ν' αμφιβάλλω ότι μπορεί να έχει πρόσβαση στις συνδέσεις που του προτείνω ή στην ερμηνεία που περιέχει η παρέμβαση μου. Η συνεδρία κυλά και βλέπω, με άγχος, να πλησιάζει το τέλος της, γιατί η κλιμάκωση στην ανάληψη ρίσκων άγγιξε ένα τέτοιο επίπεδο που αναρωτιέμαι αν θα είναι ακόμα ζωντανός στην επόμενη συνεδρία.

Εγκαταλείπω στιγμιαία την ουδετερότητα μου για να του εκφράσω την έντονη ανησυχία μου. Ο Όλαφ αντιδρά τελικά, φαίνεται πως τον άγγιξε αυτή η ασυνήθιστη παρέμβαση. Μου γνωστοποιεί κάτι σημαντικό που μέχρι τότε είχε αποσιωπήσει: θεωρείται οριστικά θεραπευμένος από τον καρκίνο του, όπως με είχαν διαβεβαιώσει οι γονείς του. Εντούτοις αυτές οι αισιόδοξες προβλέψεις διαψεύδονται συχνά από τη μεγάλη συχνότητα ιατρικών ελέγχων στους οποίους υποβάλλεται, και για αρκετά χρόνια στη συνέχεια. Δεν αγνοεί τις δυσκολίες που είχε η εξάλειψη του καρκίνου του και μου δείχνει, για πρώτη φορά, τη δαμόκλειο σπάθη με την οποία ζει. Μέσα από το «μοιρασμένο συναίσθημα» - σύμφωνα με την έκφραση της C. Parat (1995) - κατόρθωσε να με κάνει να νιώσω τα αποτελέσματα μιας καταστρο-

φικής αποεπένδυσης και την ανυπόφορη εγγύτητα του θανάτου που είναι η καθημερινή του πραγματικότητα, πριν μπορέσει να εκφράσει επιτέλους με λέξεις το υλικό αυτό που παρέμενε αποκλεισμένο.

Μπορούμε να θεωρήσουμε τη συμπεριφορά του στη μεταβίβαση και υπό το πρίσμα της άρνησης της από κοινού απόρριψης που επέβαλε το περιβάλλον του, και η οποία εκφράστηκε τελικά με μια γαλήνευση στην αναζήτηση κινδύνων.

Κίνδυνοι που συνιστούν, εδώ, περισσότερο μια τραυματική απειλή παρά μια απειλή ευνοχισμού.

Λοιπόν, γιατί «ακραίες ψυχαναλυτικές πρακτικές»; Με την έννοια ότι οι ασθενείς αυτοί δεν ζητούν τίποτα και ψάχνουν απελπισμένα να καταργήσουν το ψυχικό. Το διακύβευμα, για μας, είναι να πετύχουμε να κατορθώσουν να μοιραστούν ένα ψυχικό χώρο με κάποιον. Είναι ένα επικίνδυνο παιχνίδι που μπορεί να περιέχει ένα κομμάτι καταναγκασμού και γοητείας, που πρέπει να παραμένει «καλά ζυγισμένο» σύμφωνα με την έκφραση της M. Aisenstein.

Η απόπειρα του ασθενή να ταυτιστεί μ' έναν αφηγητή μπορεί να αποτύχει από την εισβολή του τραύματος, όπως στο κείμενο που έγραψε ο Όλαφ. Η αφηγηματική λειτουργία αποκαθίσταται όμως, όταν ο ασθενής μιλά γι' αυτόν σαν να πρόκειται για κάποιον άλλο, του οποίου είναι θεατής, καθώς απευθύνεται στον αναλυτή, με το βλέμμα και το άκουσμα του οποίου μπορεί να ταυτιστεί. Επανακτώντας, από συνεδρία σε συνεδρία, την ιστορία αυτή που είναι η δική του ιστορία, γίνεται και πάλι υποκείμενο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Fain Michel (1991): Préambule à une étude métapsychologique de la vie opératoire, *Revue française de psychosomatique*, No 1, PUF, Paris.

- Fain Michel (1992): La vie opératoire et les potentialités de névrose traumatique, Revue française de psychosomatique, No 2, PUF, Paris.
- Green André (1993): Le travail du négatif, Ed. de Minuit, Paris.
- Green André (1998): La notion de crise en psychosomatique, discussion, Revue française de psychosomatique, No 13, PUF, Paris.
- Joseph Betty (1982): Addiction to near-death, International Journal of Psychoanalysis, vol 63, 4, p,449-456. Traduit en français par Dominique et Gilbert Diatkine sous le titre “Frôler la mort, irrésistiblement” in: Revue française de psychanalyse, No4, 1986, PUF, Paris.
- Marty P. (1951): Aspect psychodynamique de l’étude clinique de quelques cas de céphalalgies, Revue française de psychanalyse, XV, no 2, PUF, Paris.
- Parat Catherine (1995): L’affect partagé, PUF, Paris.
- Szwec Gérard (1998): Les galériens volontaires, collection Epîtres, PUF, Paris.